

Ørnevej

(Holbæk vest /)

'Fuglekvarteret' (i folkemunde: 'Pipkvarteret').

Er der en af fuglene her i kvarteret, der ikke er synderlig kendt i den danske fugleverden, så er det ørnen. Tidligere nok, men så i en årrække aldeles væk og så nu igen et par i ny og næ.

Ørnen er totalfredet i Danmark, men overalt er den i tilbagegang. Den har svært ved at finde yngleplads, dens forplantning er meget langsom (først yngledygtig efter 5 år) og så lægger den normalt kun 2 æg.

Og hvilken ørn har vejnavngiveren så haft i tanke? Rimeligvis kongeørnen (jf. alene navnet), men måske havørnen (mere lokalkendt?) med sit vingefang på 2½ m. Kendt her i landet fra stenalderen.

Og kendt er den endog længere tilbage. Fra den antikke oldtid har den været den guddommelige fugl, Zeus' udvalgte fugl og kongernes fugl i Babylon og Persien.

Den var Alexanders vartegn, Napoleons og Hitlers mærke, og den indgår i det amerikanske våben – her den Hvidhovede Havørn.

Utallige er de våbenskjold, der har den som heraldisk del. Selv i naturens heraldik findes den: snit en ørnebregnes bladstik og se den 'flækkede ørn'.

Navnet *ari* (ørn) gemmer sig i forstavelsen til *Arnakke* (jf. denne) så helt ukendt har ørnen ikke været på 'dette lag'.

Også i folkevisen indgår den. Visen om Kong Christian den 2. ('ørnevisen'): Alle små fugle --- tegner situationen med linien '*Bort da fløj den gamle Ørn*'.

Og Pontoppidan: '*Hvad nytter det at have ligget i et Ørneæg, når man er vokset op i en Andegård*'. 50 år før havde H.C.A. leveret sin antitese.

Østerled

(Holbæk øst /)

Østerled-arealet var inden byplanen 1943 udlagt som industriområde. Det drejede sig hovedsageligt om vejens østside, idet vestsiden var forbeholdt lejligheder og parcelhuse f.eks.

2 'prøvehuse' på hver side af Anders Larsens Sti. De var Ivar Bentsens 'forløbere' til 'Gedehusene' på Kapellanvej.

Virksomheder er kommet og gået, store og små, og industri er der stadigvæk.

2 selskaber skal nævnes: *Holbæk Hørskæfteri A/S*, der forarbejdede hørren fra høst (ruskning) til plantens stængler var parate til at indgå i væveprocessen (se også *Bangs Allé*), blev i juni 1943 saboteret på grund af værnemageri. Aktionen fik en sørgelig udgang, men det er en anden historie.

Det andet firma er *Holbæk Centralmejeri*, der blev bygget 1964 efter ca. 25 år i planskuffen og løste sin opgave i 10 år, hvorefter produktionen overførtes til Ringsted. (En uddybende gennemgang af byens mejeridrift og mælkens distribuering kan læses i '*Holbæk i hundred år*' af Michael Hertz).

Forslag til vejnavn var 'Nordøstvej', men det blev altså '*Østerled*'.

(En pendant til Nørreled ??)

Her er næppe tale om '*et led*', der er hængslet, men om det, der på gammeldansk hed *leta* og betyder '*vej*' eller '*retning*'. Samme ord der findes i at '*drage i leding*' (krigstogt).

Ordet '*Østerled*' var ellers forbeholdt Orienten/Levanten (ligesom '*Vesterled*' var møntet på de europæiske lande), men her igen et af de ord, der sætter associationer i gang: Kingos morgensalme 'Nu rinder solen op af *østerlide*' og Grundtvigs 'Den signede dag' --- 'op i *østerlid*'. Her benyttes den poetiske form af 'led', der 'hvor sol oprinder'.

Østerstræde

(Bymidte / 1921)

Længere mod øst kunne man ikke komme, hvis man ville blive på byens grund. Østsiden af strædet hørte til markjordene. Men tidligere lå sognekirken (*Vor Frue*) dér, med en temmelig stor kirkegård. Kirken forsvandt efter Reformationen og blev først 'genfundet' 1913 (se *Gl. Kirkevej*), men det er en historie helt for sig. Vestsiden og den østlige hjørnegrund var beboelse. Tidligere hed vejen '*Sladderstræde*' og iflg. Hugo Matthiessen '*gav den tætte Bebyggelse Grobund for Kiv og Slad-*

der', men mon det var værre dér end i de andre stræder?

Hvornår strædet fik dette navn vides ikke. Bykort fra 1600-tallet – f.eks. Resens Atlas – viser strædet, men først 'Krüger' i 1794 har det navngivet.

1869 anlægges Kalkbrænderiet ned mod stranden, og 1892 bygger baptisterne deres kapel, senere (1896) kirke og forsamlingshus på østsiden lige efter hjørnegrunden (nu privat eje). 1959 bygger baptisterne deres nye kirke på Kløvermarksvej.

Østervang

(Holbæk øst / 1924)

'Vangkvarteret' hører til 'Bjergmarken', der var Holbæks største vang, sat til 180 høveders græsning, når der hvert 3. år var Fælled på området.

'Fælleden' dyrkes ikke, men bruges kun til græsning. I ordet gemmer der sig både ordet 'fæ' (ko) og ordet 'land'.

'Høveder' er hornkvæg (ikke heste og får).

Vang: se ordforklaring omkr. 'jorder'.

Østre Fælledvej

(Holbæk øst / 1926)

2 veje førte fra Dragerupvej mod syd til Fælleden (og militærets øvelsesterræn): *Vestre Fælledvej* (kort strækning til den nære lille eksercerplads) og *Østre Fælledvej* (lang strækning til det store øvelsesområde), der fortsatte i et hjulspor/en gangsti helt til 'Oldvejen' og videre til 'Nyvangsgården'.

Forbindelsen mellem de 2 veje var/er Kapellanvej.

Vestre Fælledvej er i dag *Præstevænget* (se denne).

Østre Færgevej

(Orø, Gamløse Strand / 1972)

Det sidste stræk fra 'Bygaden' (Bybjerg/Gamløse) til Orø's andet færgeleje: *Østre Færge*. Orø blev først indlemmet i Holbæk amt 1933, og færgeforbindelsen til 'Hammer Bakke' på Hornsherred kan lidt spøgefuldt udlægges som en 'livline' til øens gamle amt, selv om færgen først blev etableret 1962. 'Livlinen' er

to 'trækfærger': en lille (den gamle: Østre Færge, upoetisk) og den store (den nye: Karen Orø, mere poetisk). 'Karen' er opkaldt efter den første færgemands kone – den nuværendes mor.

'Kabelfærge' ville nok dække bedre, da der på ingen måde er tale om, at færgerne trækkes over. Kablerne (ståltrosserne), der spænder fra bred til bred, holder 'trækfærgerne' på ret kurs. Begge færger er forsynet med to motorer (én i hver side) og med skruer til fremdrift som 'almindelige skibe'.

Et imponerende trosseværk, der holder den på ret kurs.

'Karen Orø' vejer 134 tons og kan laste 89 tons, noget af en vægt at flytte 700 m på 6 min. – og stoppe i tide.

Den 'gamle' er fra 1978 og er betydeligt mindre. Den vejer 'kun' 45 tons og kan 'kun' laste sølle 30 tons.

'Trækfærgeren' er Danmarks eneste og kan principielt sejle døgnet rundt.

Østre Havnevej

(Bymidte / 1936, 1984)

Anlagt over et par gange. Når vejen her nævnes, erindrer ældre holbækkere også '*Ragers Sti*', der løb parallelt med og 'kun lidt' øst for vejen. Ved havnebanen knækkede stien mod vest og endte ved Østerstræde.

Oluf Rager var proprietær og ejede gården '*Vilhelmslyst*', der lå hvor Fjordgårdsbebyggelsen ligger i dag.

Møller H.C. Roed byggede gården 1852 og Rager købte den 1877.

Se også *Roedsvej*.

Østre Skolegade

(Bymidte / 1984)

Skolegaden til Østre Skole fra Labæk i nord. Altså intet med verdenshjørnet at gøre, men kun med skolen.

'Skolegade' blev anlagt 1902 og gik fra Labæk i nord til Havnebanen i syd, vest om Centralskolen, Østre skole.

Under 2. verdenskrig blev der bygget beskyttelsesbunkere mellem skolen og Markedspladsen, hvorved gaden blev delt i en norddel

og en syddel til rimelig stor forvirring, indtil en tænksom person fik gennemført, at den nordre del fik navneændring med henblik på skolen.

Østre Strandvej

(Orø, Gamløse Strand /)

'Sommerhusområde'.

Orø har 2 strandveje. Denne 'østre' går mod nord fra Østre Færgevej, der fører ned til trækfærgen (se *Østre Færgevej*). Den 'vestre' ligger nordvest for Orø Havn (se *Vestre Strandvej*).

Øvejen

(Lammefjorden /)

Strækker sig fra 'Præstebrovej' over Landkanalen og videre ud over den inddæmmede Lammefjord (se *Lammefjordsvej*) til 'Strandvejen', der fører til/fra Gislinge.

Fra Landkanalen og videre ud i den inddæmmede Lammefjord var der kun en markvej ud til områdets tre gårde. 1953 blev vejen asfalteret af folk fra Audeboskolen (se *Audebo Skolevej*). Det har nok ikke været uden betydning, at en assistent til K. P. Danø (se hans vej) havde købt den 'yderste' gård, hvis indkørsel er markeret med to mandshøje tilhørende sten.

Ø'et i 'Øvejen' henviser til det lave område 'Hagededørne', hvor vejen ender.

Inden inddæmningen var disse øer oven vande: store ved lavvande og små ved højvande. Og så var de matrikulerede og Hageded bønderne havde brugsretten.

Mod nord tegner de store vindmøller sig som silhuetter mod himlen – men de står i Holbæk Kommune. .